

РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ ТА ПРОЦЕСИ

Білоцерківська Олександра Михайлівна

Легітимність та лімінальний стан: виклики для інститутів публічної влади в умовах війни

УДК 32.01/323.2
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-1.5>

Білоцерківська Олександра Михайлівна
аспірантка кафедри політології,
соціології і культурології
Харківського національного
педагогічного університету
імені Г. С. Сковороди
вул. Алчевських, 29, Харків, Україна
ORCID: 0009-0001-1329-9553

Стаття присвячена дослідженню трансформації легітимності інститутів публічної влади в Україні в умовах повномасштабної війни та правового режиму воєнного стану. Актуальність теми зумовлена тим, що війна стала не лише збройним конфліктом, а екзистенційною загрозою, яка поставила під сумнів саме існування української держави та нації. В умовах кризи традиційні моделі легітимності виявилися неспроможними, що зумовило появу нових вимог до влади та, відповідно, нових суб'єктів легітимності. Метою статті є, використовуючи концепцію лімінальності як методологічний інструмент, здійснити аналіз нових суб'єктів легітимності інститутів влади, дослідити вплив лімінальності на суспільну свідомість та динаміку формування національної ідентичності, а також оцінити здатність політичної системи до стійкості в умовах воєнної кризи. Автор наголошує на науковому обґрунтуванні використання концепції лімінальності як оригінального методологічного інструменту для дослідження легітимності влади в умовах воєнного стану та визначення на її основі ключових факторів легітимності влади.

Дослідження спирається на інтегративний методологічний підхід, що поєднує інституційний та системний аналіз. Ключовим методологічним інструментом виступає концепція лімінальності, розроблена А. ван Геннепом та В. Тернером. Також використовуються системна теорія Н. Лумана, теорія «кризи легітимності» С. Ліпсета, теорія дифузної підтримки Д. Істона та теорія «комунікативної раціональності» Ю. Габермаса. За результатами дослідницької роботи стверджується, що в умовах повномасштабної війни легітимність влади формується через безперервний діалог між інститутами влади та суспільством. В умовах лімінальності ЗСУ, органи місцевого самоврядування та волонтерські рухи стали ключовими інститутами публічної влади, забезпечивши діалог між суспільством та державою. Лімінальний стан актуалізує кризу традиційних форм легітимності та створює потребу у формуванні нових, адаптованих до воєнного контексту. Подальші дослідження мають зосередитися на виявленні специфічних соціально-політичних факторів, що впливають на легітимність влади в умовах воєнного стану, аналізі динаміки трансформації суспільного сприйняття влади та розробці практичних рекомендацій щодо зміцнення легітимності в кризових умовах.

Ключові слова: воєнний стан, інститути публічної влади, легітимність влади та нові суб'єкти легітимності, лімінальність, національна ідентичність.

Вступ. Повномасштабна війна Росії проти України стала не просто збройним конфліктом, а екзистенційною загрозою, що поставила під сумнів саме існування української держави та нації. У цих умовах питання легітимності влади набуває особливого значення, адже саме від її рівня залежить здатність держави консолідувати суспільство, мобілізувати ресурси та ефективно протистояти агресору. Війна загострила хронічні проблеми української політичної системи (популізм, корупцію, клановість, поляризацію, неефективне управління) та створила нові виклики для інститутів публічної влади. В умовах кризи традиційні моделі легітимності виявилися неспроможними, що зумовило появу нових вимог до влади та, відповідно, нових суб'єктів легітимності. Ці нові форми потребують всебічного наукового аналізу для забезпечення ефективної адаптації інститутів влади до викликів воєнного часу.

Застосування концепту лімінальності до аналізу легітимності влади в Україні є особливо актуальним з огляду на глибоку кризу, зумовлену війною. У цьому дослідженні ми пропонуємо оригінальний методологічний підхід до аналізу легітимності інститутів публічної влади в умовах кризи, а саме – концепт лімінальності. Лімінальність розглядається як перехідний стан, що характеризується невизначеністю та радикальною трансформацією. Ця трансформація проявляється, зокрема, у консолідації нації в єдину силу, яка активно протистоїть агресору, захищаючи свій суверенітет, ідентичність та демократичні цінності. А також висування нових носіїв легітимності на передній план суспільної довіри, таких як Збройні сили України, органи місцевого самоврядування, волонтерський рух, що забезпечили стійкість інститутів влади та суспільства в умовах воєнного часу. Дослідження спрямоване

на вивчення взаємозв'язку між воєнним станом, ліміальністю та легітимністю влади.

Мета та завдання. Стаття має на меті, використовуючи концепцію ліміальності як методологічний інструмент, здійснити аналіз нових суб'єктів легітимності інститутів влади, а також дослідити вплив ліміальності на суспільну свідомість та динаміку формування національної ідентичності, а також на здатність політичної системи до стійкості в умовах воєнної кризи. Ключове завдання: запропонувати концепцію ліміальності як оригінальний методологічний інструмент для дослідження легітимності влади в умовах воєнного стану та на її основі визначити ключові фактори легітимності влади.

Методи дослідження. Дослідження легітимності інститутів публічної влади в умовах воєнного стану спирається на інтегративний методологічний підхід, що поєднує інституційний та системний аналіз, з метою комплексного дослідження цього явища. Ключовим методологічним інструментом виступає концепція ліміальності, розроблена А. ван Геннепом та В. Тернером, яка дозволяє проаналізувати перехідний стан суспільства, трансформацію визначення пріоритетів та довіри до владних інститутів, а також аналіз факторів формування національної єдності в умовах невизначеності та радикальних змін. Застосування концепції ліміальності надає змогу виявити механізми формування нової легітимності в умовах воєнного стану. Для досягнення мети дослідження застосовуються такі методологічні підходи: системна теорія Н. Лумана, що надає змогу дослідити значення довіри для функціонування влади як складної системи; теорія «кризи легітимності» С. Ліпсета, яка є методологічним підґрунтям для аналізу уявлень громадян про легітимність влади та їх готовності підтримувати існуючі інститути та стабільність режиму; теорія дифузної підтримки Д. Істона, що дозволяє проаналізувати, як воєнний стан впливає на рівень підтримки інститутів влади та політичної системи в цілому; теорія «комунікативної раціональності» Ю. Габермаса, яка слугує для дослідження шляхів досягнення легітимності через механізми діалогу між владою та суспільством в умовах воєнного стану. Поєднання цих методів дозволяє отримати комплексне уявлення про легітимність та її суб'єктів в умовах ліміальності та кризи війни.

Результати. Безпрецедентний рівень геополітичної напруги та поширення гібридних загроз, що характеризують сучасну політичну реальність, актуалізують проблему легітимності інститутів публічної влади та кризи довіри. Війна та запровадження правового режиму воєнного стану кардинально змінюють умови функціонування політичної системи, піддаючи легітимність влади випробуванням зовнішнім та внутрішнім тиском. В умовах екзистенційної загрози для нації, суспільство стає

особливо чутливим до ефективності дій влади, її здатності забезпечити безпеку та задовольнити базові потреби громадян. Будь-які помилки чи прорахунки, особливо в критичних ситуаціях, можуть призвести до втрати довіри та підтримки, що, в свою чергу, посилює ризик дестабілізації в країні.

В умовах війни та воєнного стану інститути публічної влади в Україні стикаються з безпрецедентними викликами, що вимагають глибокого аналізу їхньої легітимності та ефективності. Адже політика та її інституційне представництво (парламент, президент, уряд, органи самоврядування, громадські організації та ін.) є не лише відповіддю на нагальні проблеми, але й інструментом формування майбутнього нації. Як зазначають А. Гайденаймер, Г. Гекло та К. Адама, публічна влада полягає в тому, щоб побачити, як, чому і з якими результатами уряди здійснюють той чи інший курс дій або бездіяльності в державі [18, р. 4] та уточнюють, що політика є значною мірою інтелектуальним конструктом [17, р. 86], а її реалізація здійснюється через інститути публічної влади, які визначають пріоритети розвитку держави та суспільства, встановлюють порядок в суспільно-політичній сфері та впливають на розподіл ресурсів, що набуває особливого значення в періоди криз.

В Україні існує розгалужена система інститутів публічної влади, кожен з яких має свої особливості та виконує певні функції. До інститутів публічної влади належать Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, судова влада, прокуратура та інші органи, що забезпечують функціонування держави як політичної організації. Інститути місцевого самоврядування, такі як місцеві ради та виконавчі комітети, забезпечують управління на рівні територіальних громад. Інститути громадянського суспільства, включаючи громадські організації, політичні партії та професійні спілки, представляють інтереси громадян та беруть участь у формуванні та реалізації публічної політики [4; 11]. В умовах воєнного стану ключовим завданням інститутів публічної влади є адаптивність до кризових умов, здатність ефективно та швидко реагувати на виклики та діяти раціонально для збереження незалежності, територіальної цілісності та населення. В умовах воєнного стану аналіз публічної політики набуває особливого значення, оскільки дозволяє оцінити здатність інститутів влади адекватно реагувати на кризові виклики та забезпечувати легітимність своїх дій, що є ключовими для досягнення загальнонаціональних цілей.

Проблема легітимності влади завжди перебувала у фокусі дослідницької уваги (М. Вебер, Г. Гегель, Т. Гобс, М. Доган, Д. Істон, І. Кант, Д. Локк, Н. Макіавеллі, Ш.Л. Монтеск'є, П. Розанвалон, Ж.-Ж. Руссо, Д. Хелд та ін.), проте стає особливо актуальною в періоди криз та суспільно-політич-

них трансформацій, коли виникає необхідність переосмислення традиційних підходів до легітимності. Як слушно зазначає О. Коваль, зацікавленість проблематикою легітимності активізується в періоди політико-правових змін, суспільно-політичної невизначеності, кризи влади й критичного падіння довіри до держави та її владних інститутів [3, с. 24]. У такі моменти дослідження не лише пропонують узагальнені чи авторські теоретичні концепції, але й зосереджуються на встановленні причин кризи легітимності та делегітимації владних інститутів, містять практичні рекомендації, методики й технології подолання кризових явищ та запобігання їх виникненню в майбутньому. Водночас, як підкреслює Л. Яковлева, без вирішення фундаментальних питань щодо створення механізмів політичного визнання, суспільної довіри до влади та юридичного обґрунтування легітимності неможливо уникнути подальших криз, подолати сучасні виклики та зберегти цілісність держави [12, с. 26]. Тільки в умовах забезпечення як легальності, так і легітимності влади суспільство може бути стійким, а держава – вистояти в умовах військової агресії. Легітимність та легальність є ключовими факторами, що забезпечують консолідацію суспільства та ефективне функціонування державних інститутів в умовах кризи. Вони також є необхідними для досягнення спільних цілей збереження суверенітету та нації. В умовах воєнного стану, коли інститути влади стикаються з безпрецедентними викликами, підтримка легітимності стає критично важливою для забезпечення стійкості політичної системи та мобілізації суспільства на захист національних інтересів.

За теорією М. Вебера, влада потребує не лише формального визнання, але й постійного самовиправдання та підтримки з боку суспільства. Легітимність виникає тоді, коли громадяни вірять у законність існуючого політичного порядку та вважають, що їхній добробут залежить від його збереження. За Вебером, легітимність – це не просто регулярність дій влади, а насамперед наявність у суспільстві уявлень про «значимість» соціального порядку, що проявляється у добровільній згоді громадян дотримуватися встановлених норм та правил [26]. Згідно з Х. Лінцом, легітимність – це не стільки ідеальний стан, скільки прагматичний вибір громадян, які в умовах обмежених можливостей обирають той режим, який вони вважають найменш шкідливим [20]. Проте, в умовах воєнного стану, громадяни вимагають не лише відсутності шкоди, але й активної дії, ефективності та дієвості влади. Адже, як зазначає Лінц, на стабільність політичного режиму впливають також такі фактори, як дієвість (efficacy) та ефективність (effectiveness). Дієвість режиму полягає у його здатності знаходити рішення для важливих суспільних проблем, здатності влади знаходити

рішення для нагальних проблем та впроваджувати їх з бажаними результатами. Ефективність, у свою чергу, визначається здатністю режиму впроваджувати політичні рішення з бажаними результатами [7, с. 327; 20].

Війна, як лакмусовий папірець, виявляє справжню сутність суспільно-політичного контракту. В умовах кризи, коли традиційні механізми легітимації руйнуються, довіра громадян стає визначальним фактором. І ця довіра ґрунтується не лише на формальних процедурах, але й на відчутті справедливості, відповідальності та здатності влади захистити національні інтереси. Традиційно ключовим аспектом легітимності влади є справедливість, суспільне визнання влади базується не тільки на раціональній оцінці її діяльності, але й на чуттєвому сприйнятті, на відчутті справедливості та відповідності дій влади уявленням людей про належне урядування [23]. Легітимність влади має безпосередній вплив на функціонування інститутів публічної влади. Нелегітимна влада, яка не користується довірою та підтримкою суспільства, не здатна ефективно виконувати свої функції. Її рішення та дії можуть викликати опір та невдоволення, що призводить до соціальної напруги та нестабільності. Навпаки, легітимна влада, яка діє справедливо та відповідає інтересам народу, користується підтримкою та сприяє консолідації суспільства.

Сучасні концептуальні погляди на феномен легітимності влади характеризуються різноманітністю, від структурно-функціонального аналізу Т. Парсонса до соціального конструктивізму М. Фуко, що свідчить про необхідність використання широкого спектру методологічних інструментів [14]. Проте, відповідно до мети та логіки цього дослідження, зосередженого на легітимності в умовах війни та воєнного стану, особливу увагу приділено теоріям Д. Істона, С. Ліпсета, Н. Лумана та Ю. Габермаса. Ці теорії дозволяють глибоко проаналізувати виклики, що постають перед інститутами публічної влади, та дослідити шляхи зміцнення їхньої легітимності в умовах безпрецедентних трансформацій та екзистенційних викликів.

С. Ліпсет у своїй теорії наголошував на тому, що легітимність влади залежить від здатності політичної системи забезпечувати задоволення потреб громадян та підтримувати стабільність. Криза легітимності виникає тоді, коли громадяни втрачають віру в здатність влади ефективно керувати та вирішувати нагальні проблеми. В умовах кризи, особливо воєнної, важливо аналізувати, як громадяни сприймають дії влади, наскільки вони готові підтримувати існуючі інститути та чи не виникає загроза дестабілізації режиму. Теорія Ліпсета дає змогу оцінити, наскільки дії влади відповідають очікуванням громадян, та виявити потенційні загрози для стабільності політичної системи

[21]. Д. Істон розрізняв специфічну та дифузну підтримку політичної системи. Специфічна підтримка залежить від задоволення конкретних потреб громадян, тоді як дифузна підтримка – це загальна віра в легітимність та цінність політичної системи. В умовах воєнного стану дифузна підтримка набуває особливого значення, оскільки вона дозволяє політичній системі функціонувати навіть тоді, коли специфічна підтримка може знижуватися через обмежені ресурси та складні умови. Тобто аналіз дифузної підтримки дозволяє зрозуміти, наскільки громадяни готові підтримувати політичну систему в цілому, навіть якщо вони не задоволені окремими діями влади [15]. Н. Луман, використовуючи системний підхід, розглядав суспільство як складну систему, що постійно самовідтворюється через комунікацію. В умовах кризи, коли традиційні механізми легітимації влади можуть давати збій, вирішальну роль відіграє довіра. Довіра у Лумана – це механізм зменшення складності, що дозволяє системі функціонувати навіть в умовах невизначеності. Влада, як підсистема суспільства, потребує довіри для ефективного виконання своїх функцій. У кризових ситуаціях, коли звичайні канали комунікації можуть бути порушені, влада повинна активно працювати над відновленням та підтримкою довіри, використовуючи різні форми комунікації та демонструючи свою компетентність та здатність до подолання кризи. Отже, теорія Лумана надає змогу визначати, як влада може підтримувати свою легітимність через ефективну комунікацію та побудову довіри, навіть коли традиційні механізми легітимації ослаблені [22]. Ю. Габермас стверджував, що легітимність влади ґрунтується на добровільній згоді громадян, досягнутій у процесі вільного та раціонального діалогу. У кризові часи, коли довіра до інститутів влади підірвана, відкритий діалог стає не просто бажаним, а необхідним інструментом для відновлення легітимності. Габермас розрізняв інструментальну та комунікативну раціональність, наголошуючи, що саме комунікативна раціональність, спрямована на досягнення взаєморозуміння та консенсусу, є основою для легітимації політичних рішень. Науковець пропонував модель деліберативної демократії, в якій рішення приймаються на основі широкого обговорення та консенсусу, що забезпечує участь громадян у політичному процесі та врахування їхньої думки. За Габермасом, легітимність влади досягається через відкритий та інклюзивний діалог між владою та суспільством [16]. В умовах воєнного стану, коли комунікація може бути обмежена, важливо шукати нові шляхи для забезпечення діалогу та обміну інформацією, влада може використовувати комунікацію для побудови легітимності та забезпечення підтримки своїх дій в умовах кризи.

В умовах війни, коли суспільство опиняється на «пограниччі» між минулим і майбутнім, концепція лімінальності стає не просто актуальною, а життєво необхідною для розуміння процесів, що відбуваються. Перші наукові дослідження лімінальності були здійснені в антропології на початку XX століття (van Gennep, 1977). Згодом дана проблема набула актуальності в психологічній антропології, предметом якої є загальновидові психічні явища людини в конкретних природних умовах та соціальному середовищі (Turner, 1967). Саме тому в середині XX століття лімінальність досліджували переважно як соціальне, а не психологічне явище. Соціальна лімінальність виникає внаслідок соціально-економічних та політичних криз, змін суспільного ладу, природних катаклізмів, техногенних катастроф тощо (Horvathetal., 2009) [6, с. 45].

Лімінальність (від лат. *līmen* – поріг) як пограничний стан, що характеризується невизначеністю, дезорієнтацією та глибокою трансформацією [13], стає своєрідним «дзеркалом», у якому відображаються глибинні зміни в суспільній свідомості та відносинах між владою і громадянами. В. Тернер говорить про лімінальність як про «моменти у часі та поза часом» [25, р. 95]. У цей період руйнуються звичні соціальні структури та норми, оголюючи екзистенційні питання, що стосуються ідентичності, цінностей та майбутнього нації. Дослідники лімінальності визначають два можливі сценарії розвитку подій: деструктивний, що характеризується застряганням у стані невизначеності, ностальгією за минулим та страхом перед майбутнім, та конструктивний, що стимулює формування нового світогляду та єдності заради спільної мети [19; 24]. Лімінальність пов'язана з моментами символічного оновлення та відчуття спільної людяності, таким чином суспільство, групи та особи стверджує свою колективну ідентичність.

Лімінальний стан є ключовим для розуміння трансформації суспільства та держави в умовах воєнного стану. В умовах війни, коли легітимність влади піддається суворим випробуванням, лімінальність стає ключовим фактором, що визначає здатність суспільства консолідуватися перед зовнішньою загрозою. Адже саме в цей перехідний період, коли старі форми легітимності втрачають свою актуальність, виникає потреба в пошуку нових основ для довіри та підтримки влади, яка здатна забезпечити безпеку та захистити національні інтереси. Лімінальний стан, що характеризується невизначеністю та руйнуванням звичних соціальних структур, сприяє формуванню комунітас – відчуття спільності та солідарності, яке виникає між людьми в умовах кризи. Комунітас, як стан безструктурності, в якому люди відчують себе єдиним цілим, незалежно від їхнього соціального статусу [24, р. 197], є важливим інструментом для розуміння того, як можна зміцнити легітимність

влади в умовах кризи. Спільне переживання війни та боротьби за незалежність сприяє формуванню національної солідарності, що може стати основою для консолідації суспільства та підтримки влади, яка здатна об'єднати людей навколо спільних цілей. Адже саме відчуття спільності та солідарності, що виникає в лімінальних ситуаціях, сприяє зміцненню легітимності влади, яка здатна об'єднати людей перед викликами воєнного стану.

В умовах екзистенційної загрози, українська держава опинилася на межі виживання, українське суспільство пройшло через стан лімінальності – період невизначеності, хаосу та трансформації. Цей лімінальний стан став каталізатором «екзистенційного вибору», визначивши нових носіїв легітимності, які відповідали вимогам часу. На відміну від класичних теорій легітимності, що акцентують увагу на інституційних механізмах та процедурах, в Україні війна висунула на перший план «екзистенційну легітимність», що базується на здатності до виживання, захисту та відновлення. Ця легітимність не є статичною, вона динамічно формується в процесі постійного «екзистенційного діалогу» між владою та суспільством, де критерієм оцінки є не лише ефективність, але й моральна правота.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну у 2022 році стало каталізатором глибоких трансформацій у соціально-політичній структурі українського суспільства. Лімінальний стан, спричинений війною, актуалізував кризу традиційних форм легітимності, вимагаючи формування нових механізмів підтримки влади. В умовах екзистенційної загрози суб'єктами легітимності виступили Збройні Сили України (ЗСУ), органи місцевого самоврядування та волонтерські рухи, що стали ключовими інститутами публічної влади, здатними до ефективного реагування на виклики воєнного часу. Лімінальний стан, у якому опинилася Україна, сприяв суспільній консолідації та національному єднанню. Перед обличчям спільної загрози українська нація відкинула внутрішні розбіжності, об'єднавшись навколо мети захисту держави. Цей процес консолідації став фундаментом для формування нової легітимності влади, що базується на довірі, взаємодопомозі та спільній відповідальності.

Збройні Сили України перетворилися на інституціоналізований символ національного спротиву, втілення «армії-нації», що об'єднала суспільство в боротьбі за виживання нації та суверенітет держави. Їхня легітимність ґрунтується не лише на військових успіхах, але й на моральному авторитеті, самопожертві та здатності захистити національний суверенітет і територіальну цілісність. ЗСУ стали уособленням «екзистенційного вибору» українського народу – вибору боротися за свободу та гідність. В умовах війни та запрова-

дження правового режиму воєнного стану органи місцевого самоврядування трансформувалися у форпост громадянської самоорганізації, забезпечуючи життєдіяльність громад та виступаючи ключовими ланками діалогу між владою та суспільством. Їхня легітимність обумовлена здатністю до швидкої адаптації, ефективного реагування на кризові ситуації та безпосередньої комунікації з населенням. Місцеві громади стали соціально-політичними майданчиками, де формувалися нові форми самоорганізації та взаємодопомоги [5]. Волонтерський рух став артикуляцією суспільної солідарності, забезпечуючи «армію тилу». Волонтери взяли на себе широкий спектр функцій, від логістичного забезпечення армії до надання гуманітарної допомоги цивільному населенню, демонструючи готовність до самопожертви та здатність до самоорганізації [2]. Легітимність волонтерів та громадських активістів ґрунтується на моральному авторитеті, безкорисливості та здатності до швидкого реагування на суспільні потреби, виступаючи символом суспільної консолідації [1; 8; 9; 10]. В умовах війни та воєнного стану легітимність влади формується через безперервний діалог між інституціями влади та суспільством, що охоплює формальні та неформальні канали комунікації. Ключовими елементами цього діалогу є: транспарентність інституцій, ефективне реагування на кризові ситуації, відповідальність за прийняті рішення та відповідність моральним цінностям суспільства й держави, сприяючи національній консолідації та підтримці стійкості держави перед зовнішньою агресією.

Висновки. Отже, в умовах повномасштабної війни та правового режиму воєнного стану легітимність влади формується через безперервний діалог між державними інституціями та суспільством, що охоплює формальні та неформальні канали комунікації. Ключовими елементами цього діалогу є: транспарентність інституцій, ефективне реагування на кризові ситуації, відповідальність за прийняті рішення та відповідність моральним цінностям суспільства. В умовах лімінальності, ЗСУ, органи місцевого самоврядування та волонтерські рухи стали не просто ключовими інститутами публічної влади, а й символами, що забезпечили діалог між суспільством та державою. Їхні оперативні та ефективні рішення гарантували безпеку та суттєво допомогли в подоланні гуманітарної кризи на місцях. Вони стали символом національного єднання, сприяючи консолідації суспільства та його опору ворогу. Лімінальний стан, спричинений війною, актуалізує кризу традиційних форм легітимності, та створює потребу у формуванні нових, адаптованих до воєнного контексту. Лімінальність є ключовим інструментом аналізу трансформації суспільної свідомості, сприяючи національ-

ній консолідації та підтримці суспільної стійкості перед зовнішньою агресією. З огляду на наведену аргументацію та застосування концепції лімінальності, подальші дослідження мають зосередитися на виявленні специфічних соціально-політичних факторів, що впливають на легітимність влади в умовах воєнного стану, аналізу динаміки трансформації суспільного сприйняття влади та очікувань від неї, а також розробці практичних рекомендацій щодо зміцнення легітимності в кризових умовах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Багаторівневе врядування в Україні в умовах широкомасштабного російського вторгнення. *Звіт восьмого всеукраїнського соціологічного дослідження*, 2024. URL: <https://rm.coe.int/coe-kiis-report-oct2024-ukr-f/1680b26e25>
2. Докаленко, В. (2022). Взаємодія органів державної влади та інститутів громадянського суспільства в Україні в умовах широкомасштабної війни. *Державне управління та регіональний розвиток*, (15), 87–103. <https://doi.org/10.34132/pard2022.15.04>
3. Коваль, О. Я. (2016). Підходи до розуміння легітимності влади в історії політичних і правових учень. *Порівняльно-аналітичне право*, (5), 21–24. https://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/5_2016.pdf#page=21
4. Ковальчук, С., & Пивовар, М. (2022). Напрямки реформування громадянського суспільства та органів публічної влади в умовах війни в Україні. *Аналітично-порівняльне правознавство*, 1 № 1, 173–178. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.32>
5. Курепін, В. М. (2024). Акумуляувати додаткові ресурси на потреби фронту: право органів місцевого самоврядування на допомогу ЗСУ. У *Правові засади організації та здійснення публічної влади : матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова (м. Хмельницький, 17 травня 2024 року)* (с. 122–125). Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова.
6. Кучеренко, Є. (2022). Лімінальність суб'єкта як відкрита проблема в психології дорослого. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. Вип. 20 (65). С. 44–54. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2022.20\(65\).05](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2022.20(65).05)
7. Мацієвський, Ю. В. (2016). У пастці гібридності: зіграти трансформацій політичного режиму в Україні (1991-2014). Чернівці: Книги – XXI.
8. ОПОРА. (2024). Легітимність української влади в умовах неможливості проведення виборів. URL: <https://www.oporaua.org/vybory/legitimnist-ukrayinskoji-vladi-v-umovah-nemozhливosti-provedennya-viboriv-25166>
9. Рейтинг. (2024). Дев'ять всеукраїнське муніципальне опитування. Соціологічне дослідження групи «Рейтинг» на замовлення Центру аналізу та соціологічних досліджень Міжнародного республіканського

інституту. URL: <https://iri.org.ua/survey/opytuvannya-mizhnarodnoho-respublikanskoho-instytutu-v-ukrayini-svidchyt-pro-bazhannya>

10. Українці довіряють місцевій владі більше, ніж центральній – дослідження «Active Group». URL: <https://auc.org.ua/novyna/ukrayinci-dovirayut-misceviy-vladi-bilshe-nizh-centralniy-doslidzhennya-active-group>

11. Черниш, В. І. (2022). Стратегії реформування державного управління в умовах інституційних викликів для системи публічної влади. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*, (6), 198–202.

12. Яковлева, Л. І. (2020). Паритет легітимності та легальності: концептуальні засади політико-правового дискурсу. *Політикус*, № 2, 25–30.

13. Andrews, H., & Roberts, L. (2015). Liminality. У J. D. Wright (Ред.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition)* (с. 131–137). <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.12102-6>

14. Cohen, R., & Toland, J. D. (Eds.). (2024). *State formation and political legitimacy*. Taylor & Francis.

15. Easton, D. (1953) *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science*, New York, Alfred A. Knopf.

16. Habermas, J. (1979). *Communication and the evolution of society*. London : Heinemann Educational Books.

17. Hecl, H. (1972). Review Article: Policy Analysis. *British Journal of Political Science*. Vol. 132. P. 83–108.

18. Heidenheimer, A., Hecl, H., & Adams, C. (1990). *Comparative Public Policy: The Politics of Social Choice in America, Europe and Japan*. New York: St. Martin's Press.

19. Horvath, A., Thomassen, B., & Wydra, H. (2009). Introduction: Liminality and Cultures of Change. *International Political Anthropology*, 2(1), 3–4.

20. Linz, J. (1988) Legitimacy of democracy and the socioeconomic system, in Dogan, M. (ed.), *Comparing Pluralist Democracies: Strains on Legitimacy*, Boulder, Westview Press.

21. Lipset, S. (1983) *The Political Man: The Social Bases of Modern Politics*, New York, Doubleday.

22. Luhmann, N. (1995). *Social Systems*. Stanford: Stanford University Press.

23. Rawls, J. (2005). *Political Liberalism: Expanded Edition*. New York: Columbia University Press.

24. Turner, V. (1974). *Dramas, Fields, and Metaphors: Symbolic Action in Human Society*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

25. Turner, V.W. (1969). *The Ritual Process: Structure and Anti-structure*. Chicago : Aldine Pub.

26. Weber, M. (1968). *The Theory of Social and Economic Organization*. N.Y.: The Free Press; London: Collier-Macmillan Limited.

REFERENCES:

1. Bahatorivneve vriadyuvannya v Ukraini v umovakh shirokomasshtabnoho rosiiskoho vtorhnennia. *Zvit vosmoho vseukrainskoho sotsiologichnoho doslidzhennia*, 2024. URL: <https://rm.coe.int/coe-kiis-report-oct2024-ukr-f/1680b26e25>
2. Dokalenko, V. (2022). Vzaiemodiia orhaniv derzhavnoi vlady ta instytutiv hromadianskoho

suspilstva v Ukraini v umovakh shyrokomasshtabnoi viiny. *Derzhavne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok*, (15), 87-103. <https://doi.org/10.34132/pard2022.15.04>

3. Koval, O. Ya. (2016). Pidkhody do rozuminnia lehitymnosti vlady v istorii politychnykh i pravovykh uchen. *Porivnialno-analitychne pravo*, (5), 21-24. https://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/5_2016.pdf#page=21

4. Kovalchuk, S., & Pyvovar, M. (2022). Napriamky reformuvannia hromadianskoho suspilstva ta orhaniv publichnoi vlady v umovakh viiny v Ukraini. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo*, 1 № 1, 173-178. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.32>

5. Kurepin, V. M. (2024). Akumuliuvaty dodatkovy resursy na potreby frontu: pravo orhaniv mistsevoho samovriaduvannia na dopomohu ZSU. *U Pravovi zasady orhanizatsii ta zdiisnennia publichnoi vlady : materialy VII mizhnar. nauk.-prakt. konf., prysviachenoi svitlii pamiaty doktora yurydychnykh nauk, profesora, akademika-zasnovnyka NAPrNU, pershoho Holovy Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy Leonida Petrovycha Yuzkova (m. Khmelnytskyi, 17 travnia 2024 roku)* (s. 122–125). Khmelnytskyi : Khmelnytskyi universytet upravlinnia ta prava imeni Leonida Yuzkova.

6. Kucherenko, Ye. (2022). Liminalnist subiekta yak vidkryta problema v psykholohii dorosloho. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriya 12. Psykholohichni nauky*. Vyp. 20 (65). S. 44-54. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2022.20\(65\).05](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series12.2022.20(65).05)

7. Matsiievskiy, Yu. V. (2016). U pasttsi hibrydnosti: zygzagy transformatsii politychnoho rezhymu v Ukraini (1991-2014). Chernivtsi: Knyhy – XXI.

8. OPORA. (2024). Lehitymnist ukrainskoi vlady v umovakh nemozhlyvosti provedennia vyboriv. URL: <https://www.oporaua.org/vybory/legitimist-ukrayins-koyi-vladi-v-umovah-nemozhlyvosti-provedennya-vyboriv-25166>

9. Reitynh. (2024). Deviate vseukrainske munitsypalne opytuvannia. Sotsiolohichne doslidzhennia hrupy «Reitynh» na zamovlennia Tsentru analizu ta sotsiolohichnykh doslidzhen Mizhnarodnoho respublikanskoho instytutu. URL: <https://iri.org.ua/survey/opytuvannya-mizhnarodnoho-respublikanskoho-instytutu-v-ukrayini-svidchyt-pro-bazhannya>

10. Ukraintsi doviriayut mistsevii vladi bilshe, nizh tsentralnii – doslidzhennia «Active Group». URL: <https://auc.org.ua/novyna/ukrayinci-doviryayut-misceviy-vladi-bilshe-nizh-centralniy-doslidzhennya-active-group>

auc.org.ua/novyna/ukrayinci-doviryayut-misceviy-vladi-bilshe-nizh-centralniy-doslidzhennya-active-group

11. Chernysh, V. I. (2022). Stratehii reformuvannia derzhavnoho upravlinnia v umovakh instytutsiinykh vyklykiv dlia systemy publichnoi vlady. *Dniprovskiy naukovyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava*, (6), 198–202.

12. Iakovleva, L. I. (2020). Parytet lehitymnosti ta lehalnosti: kontseptualni zasady polityko-pravovoho dyskursu. *Politykus*, № 2, 25-30.

13. Andrews, H., & Roberts, L. (2015). Liminality. Y J. D. Wright (Red.), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition)* (c. 131–137). <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.12102-6>

14. Cohen, R., & Toland, J. D. (Eds.). (2024). *State formation and political legitimacy*. Taylor & Francis.

15. Easton, D. (1953) *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science*, New York, Alfred A. Knopf.

16. Habermas, J. (1979). *Communication and the evolution of society*. London : Heinemann Educational Books.

17. Hecl, H. (1972). Review Article: Policy Analysis. *British Journal of Political Science*. Vol. 132. P. 83–108.

18. Heidenheimer, A., Hecl, H., & Adams, C. (1990). *Comparative Public Policy: The Politics of Social Choice in America, Europe and Japan*. New York: St. Martin's Press.

19. Horvath, A., Thomassen, B., & Wydra, H. (2009). Introduction: Liminality and Cultures of Change. *International Political Anthropology*, 2(1), 3–4.

20. Linz, J. (1988) Legitimacy of democracy and the socioeconomic system, in Dogan, M. (ed.), *Comparing Pluralist Democracies: Strains on Legitimacy*, Boulder, Westview Press.

21. Lipset, S. (1983) *The Political Man: The Social Bases of Modern Politics*, New York, Doubleday.

22. Luhmann, N. (1995). *Social Systems*. Stanford: Stanford University Press.

23. Rawls, J. (2005). *Political Liberalism: Expanded Edition*. New York: Columbia University Press.

24. Turner, V. (1974). *Dramas, Fields, and Metaphors: Symbolic Action in Human Society*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

25. Turner, V.W. (1969). *The Ritual Process: Structure and Anti-structure*. Chicago : Aldine Pub.

26. Weber, M. (1968). *The Theory of Social and Economic Organization*. N.Y.: The Free Press; London: Collier-Macmillan Limited.

Legitimacy and liminal state: challenges for public power institutions under conditions of war

Bilotserkivska Oleksandra
Mykhailivna

Postgraduate Student at the Department
of Political Science, Sociology
and Cultural Studies
H. S. Skovoroda Kharkiv National
Pedagogical University
Alchevskikh str., 29, Kharkiv, Ukraine
ORCID: 0009-0001-1329-9553

The article is devoted to the study of the transformation of the legitimacy of public authorities in Ukraine in conditions of full-scale war and the legal regime of martial law. The relevance of the topic is due to the fact that the war has become not only an armed conflict, but an existential threat that questioned the very existence of the Ukrainian state and nation. In the crisis, the traditional models of legitimacy were untenable, which led to the emergence of new requirements for power and, accordingly, new subjects of legitimacy. The article is aimed, using the concept of liminality as a methodological tool, to analyze new subjects of legitimacy of the institutions of power, to study the influence of liminality on the public consciousness and the dynamics of the formation of national identity, as well as to assess the ability of the political system to stability in a military crisis. The author emphasizes the scientific justification for using the concept of liminality as an original methodological tool for studying the legitimacy of power under martial law and determining the key factors of legitimacy of power on its basis.

The research is based on an integrative methodological approach that combines institutional and system analysis. The key methodological tool is the concept of liminality, developed by A. van Gennep and W. Turner. The system theory of N. Luhmann, the theory of the "crisis of legitimacy" by S. Lipset, the theory of diffuse support by D. Easton and the theory of "communicative rationality" by J. Habermas. According to the results of the research work, it is argued that in a full-scale war, the legitimacy of power is formed through a continuous dialogue between the institutions of power and society. In the context of liminality, the Armed Forces of Ukraine, local governments and volunteer movements have become key institutions of public power, ensuring a dialogue between society and the state. The liminal state actualizes the crisis of traditional forms of legitimacy and creates the need for the formation of new ones adapted to the military context. Further research should focus on identifying specific socio-political factors affecting the legitimacy of power under martial law, analyzing the dynamics of the transformation of public perception of power and developing practical recommendations for strengthening legitimacy in crisis conditions.

Key words: martial law, institutions of public power, legitimacy of power and new subjects of legitimacy, liminality, national identity.